

Sprawa C-320/23**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

24 maja 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Handelsgericht Wien (Austria)

Data postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

23 maja 2023 r.

Strona wnosząca apelację i strona pozwana:

DocLX Travel Events GmbH

Druga strona postępowania apelacyjnego i strona powodowa:

Bundesarbeiterkammer

[...]

Handelsgericht Wien (sąd gospodarczy w Wiedniu, Austria) jako sąd apelacyjny [...] w sprawie z powództwa **Bundesarbeiterkammer**, 1040 Wiedeń, [...] przeciwko stronie pozwanej **DocLX Travel Events GmbH**, 1010 Wiedeń, [...] o zapłatę 407,80 EUR, rozpatrując apelację strony pozwanej od wyroku Bezirksgericht für Handelssachen Wien (sądu rejonowego do spraw gospodarczych w Wiedniu, Austria) z dnia 4 stycznia 2023 r., [...] wydał następujące

p o s t a n o w i e n i e:

I. Do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej kieruje się na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) następujące pytania dotyczące art. 12 („Rozwiązanie umowy o udział w imprezie turystycznej oraz prawo do odstąpienia przed rozpoczęciem imprezy turystycznej”) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady

2011/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG (zwanej dalej „dyrektywą”):

1. Czy oceny odpowiedniości, a tym samym wysokości opłaty za rozwiązanie umowy należy dokonywać z uwzględnieniem daty złożenia oferty przez organizatora, zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej, złożenia przez podróżnego oświadczenia o rozwiązaniu umowy, planowanego zakończenia imprezy turystycznej czy też innego momentu?

2. Czy oceny odpowiedniości, a tym samym wysokości opłaty za rozwiązanie umowy należy dokonywać na podstawie prawidłowego wyliczenia biznesowo-ekonomicznego, czy też według innych kryteriów, na przykład zryczałtowanego szacunku określonego procentowo względem ceny imprezy turystycznej?

3. Czy wykładni tego przepisu należy dokonywać w ten sposób, że w wypadku uzgodnienia w umowie o udział w imprezie turystycznej nieodpowiednio wysokiej opłaty za rozwiązanie umowy organizator zachowuje swoje roszczenie o uiszczenie odpowiedniej (w świetle odpowiedzi na pytania pierwsze i drugie) opłaty za rozwiązanie umowy, czy też wysokość tego roszczenia należy obliczyć konkretnie w oparciu o rzeczywiście poniesioną przez organizatora szkodę, czy też traci on to roszczenie w całości?

4. Czy przy ocenie odpowiedniości opłaty za rozwiązanie umowy, w szczególności, jeżeli uzgodniono ją w standardowej wysokości, można opierać się na prawie krajowym, jeżeli w wypadku spodziewanych nadmiernych trudności procesowych umożliwia ono określenie wysokości danej kwoty w ramach swobodnej oceny sądu?

II. [...] [zawieszenie postępowania]

Uzasadnienie:

I. Stan faktyczny:

Konsumentka zarezerwowała u pozwanej w listopadzie 2020 r. na okres od dnia 25 czerwca do dnia 1 lipca 2022 r. imprezę turystyczną pod nazwą „X-Jam Maturareise” w Chorwacji na półwyspie Laterna. Punkt 7 uzgodnionych warunków rezerwacji stanowi:

„Prawo podróżnego do rozwiązania umowy przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

W myśl § 10 ust. 1 Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (ustawy federalnej w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, Austria; zwanej dalej „PRG”) podróżny ma prawo do rozwiązania umowy w dowolnym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej za zapłatą standardowej rekompensaty.

Oprócz standardowej opłaty manipulacyjnej (Z 3) uzgadnia się następujące odpowiednie standardowe rekompensaty, których wysokość określa się w zależności od czasu pozostającego do uzgodnionego rozpoczęcia imprezy turystycznej w chwili rozwiązania umowy:

do 30. dnia przed rozpoczęciem imprezy turystycznej 40 %

[...]

uzgodnionej ceny imprezy turystycznej”.

We wrześniu 2021 r. konsumentka złożyła oświadczenie o rozwiązaniu umowy o udział w imprezie turystycznej, a pozwana wystawiła jej fakturę z dnia 13 września 2021 r. za anulację na kwotę 464,80 EUR, z czego koszty anulacji wyniosły 378,80 EUR, a opłata manipulacyjna – 29 EUR.

Konsumentka uiszczyła tę kwotę warunkowo i scedowała swoje roszczenia o zwrot na powódkę.

II. W przedmiocie argumentacji stron:

Powódka domaga się zwrotu kosztów anulacji oraz opłaty manipulacyjnej, czyli 407,80 EUR wraz z odsetkami. Twierdzi, że uzgodnione koszty anulacji i opłata manipulacyjna są w świetle § 10 Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (ustawy federalnej w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, Austria; zwanej dalej „PRG”) czy też § 879 ust. 3 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego, Austria; zwanego dalej „ABGB”) oraz § 6c Konsumentenschutzgesetz (ustawy o ochronie konsumentów, Austria; zwanej dalej „KSchG”) nieważne, rażąco krzywdzące, w szczególności dlatego, że impreza turystyczna pod nazwą „X-Jam Maturareise” została w 2022 r. całkowicie wyprzedana. Jej zdaniem pozwana w ogóle nie poniosła jakiegokolwiek szkody, zaś opłata manipulacyjna jest nieodpowiednio wysoka i rażąco krzywdząca.

Pozwana kwestionuje żądanie pozwu w całości.

III. Dotychczasowy przebieg postępowania:

Bezirksgericht für Handelssachen Wien (sąd rejonowy do spraw gospodarczych w Wiedniu, Austria) wyrokiem z dnia 4 stycznia 2023 r. uwzględnił powództwo w całości. Pod względem prawnym wyjaśnił, że przytoczone uzgodnienie w przedmiocie anulacji jest niedopuszczalne. Nie rozróżnia się bowiem poszczególnych sytuacji w zależności od tego, czy rezerwację imprezy turystycznej anulowano rok, czy też jedynie trochę wcześniej niż na miesiąc przed terminem realizacji. Nie bierze się też pod uwagę, że pozwana w rzeczywistości dalej sprzedawała imprezy turystyczne poprzez listę rezerwową, przy czym

prawdopodobieństwo tego jest większe w wypadku anulacji w roku poprzedzającym udział w imprezie niż w wypadku anulacji dokonywanych po Nowym Roku. W rzeczywistości w myśl tej klauzuli pozwana nalicza opłatę anulacyjną również wtedy, gdy w związku z dalszą sprzedażą w ogóle nie poniosła szkody. Dokonane uzgodnienie nie gwarantuje, że rekompensata będzie odpowiadać cenie imprezy turystycznej pomniejszonej o zaoszczędzone koszty i wpływy z alternatywnej realizacji danych usług turystycznych. W związku z tym należy uznać tę klauzulę za rażąco krzywdzącą w rozumieniu § 879 ust. 3 ABGB, a ponadto jest ona także niezgodna z § 10 PRG. Co więcej, sąd pierwszej instancji argumentuje, że redukcja sanująca (geltungserhaltende Reduktion) niewynegocjowanych nieuczciwych warunków w indywidualnym procesie w przedmiocie sprzedaży konsumenckiej nie wchodzi już w grę, w związku z czym nie nasuwa się pytanie o miarkowanie uzgodnionej opłaty anulacyjnej przez sąd.

Ponieważ pozwany organizator nie poniósł żadnej szkody, nie może on też oprzeć swojego roszczenia na § 10 ust. 1 zdanie czwarte PRG.

Od tego wyroku pozwana wniosła apelację do Handelsgericht Wien (sądu gospodarczego w Wiedniu).

IV. Apelacja w niniejszej sprawie:

[...] [przepisy proceduralne]

Jako dopuszczalne podstawy apelacji wnosząca apelację podaje braki proceduralne, nieprawidłowe ustalenia faktyczne wynikające z nieprawidłowej oceny dowodów oraz nieprawidłową ocenę prawną. Podnosi między innymi, że w kwestii kontroli odpowiedniości opłaty za rozwiązanie umowy należy wziąć pod uwagę moment zawarcia umowy.

W odpowiedzi na apelację powódka broni stanowiska prawnego sądu pierwszej instancji, a także w sposób dopuszczalny podnosi, że sąd pierwszej instancji dokonał nieprawidłowych ustaleń faktycznych wskutek nieprawidłowej oceny dowodów.

V. W przedmiocie pytań prejudycjalnych:

Kwestie ogólne:

W niniejszej sprawie konsumentka nie rozwiązała umowy o udział w imprezie turystycznej z jednego z powodów wymienionych w art. 12 ust. 2 dyrektywy.

Artykuł 12 ust. 1 dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Rozwiązanie umowy o udział w imprezie turystycznej oraz prawo do odstąpienia przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

Państwa członkowskie zapewniają, aby podróżny miał możliwość rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej w każdym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej. W przypadku gdy podróżny rozwiąże umowę o udział w imprezie turystycznej zgodnie z niniejszym ustępem, może być zobowiązany do zapłacenia odpowiedniej i możliwej do uzasadnienia opłaty za rozwiązanie na rzecz organizatora. W umowie o udział w imprezie turystycznej można określić rozsądne standardowe opłaty za rozwiązanie umowy w zależności od tego, w jakim czasie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej doszło do rozwiązania umowy oraz od spodziewanych oszczędności kosztów oraz spodziewanego dochodu z tytułu alternatywnego wykorzystania danych usług turystycznych. W przypadku braku standardowych opłat za rozwiązanie wysokość opłaty za rozwiązanie odpowiada cenie imprezy turystycznej pomniejszonej o zaoszczędzone koszty i wpływy z alternatywnej realizacji danych usług turystycznych. Na żądanie podróżnego organizator przedstawia uzasadnienie wysokości opłat za rozwiązanie”.

W ramach transpozycji tej dyrektywy przyjęto w Austrii Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (ustawę federalną w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, Austria; zwaną dalej „PRG”), której § 10 ust. 1 stanowi, co następuje:

„Rozwiązanie umowy o udział w imprezie turystycznej przed rozpoczęciem imprezy turystycznej

Podróżny może rozwiązać umowę o udział w imprezie turystycznej w każdym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej bez podawania przyczyny. W przypadku gdy podróżny rozwiąże umowę o udział w imprezie turystycznej zgodnie z niniejszym ustępem, może być zobowiązany do zapłacenia odpowiedniej i możliwej do uzasadnienia rekompensaty na rzecz organizatora. W umowie o udział w imprezie turystycznej można określić rozsądne standardowe rekompensaty w zależności od tego, ile czasu pozostaje do przewidzianego rozpoczęcia imprezy turystycznej w chwili rozwiązania umowy, oraz od spodziewanych oszczędności kosztów oraz spodziewanego dochodu z tytułu alternatywnego wykorzystania danych usług turystycznych. Jeżeli w umowie nie uzgodniono żadnych standardowych rekompensat, wysokość rekompensaty odpowiada cenie imprezy turystycznej pomniejszonej o zaoszczędzone koszty i wpływy z alternatywnej realizacji danych usług turystycznych. Na żądanie podróżnego organizator przedstawia uzasadnienie wysokości rekompensaty”.

Do niniejszego postępowania zastosowanie znajduje Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung) [ustawa o postępowaniu sądowym w sporach cywilnych (kodeks postępowania cywilnego), Austria; zwana dalej „ZPO”]. Paragraf 273 ust. 1 tej ustawy stanowi, co następuje:

„Jeśli jest bezsporne, że jedna strona jest uprawniona do naprawienia szkody lub odsetek albo ma inne roszczenie, ale dowody na wysokość kwoty dochodzonej jako

naprawienie szkody lub zapłatę odsetek albo inne roszczenie nie mogą zostać przeprowadzone albo ich przeprowadzenie wiąże się z nadmiernymi trudnościami, sąd może, na wniosek lub z urzędu, określić tę wysokość według własnego przekonania, nawet bez wzięcia pod uwagę dowodów przedkładanych przez stronę. Określenie wysokości kwoty może być poprzedzone przesłuchaniem pod przysięgą jednej ze stron na okoliczności dotyczące tej kwoty”.

W myśl motywu 31 dyrektywy podróźni powinni mieć również możliwość rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej w każdym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej za odpowiednią i możliwą do uzasadnienia opłatą za rozwiązanie, uwzględniającą spodziewane oszczędności kosztów oraz spodziewany dochód z tytułu alternatywnego wykorzystania danych usług turystycznych.

W oparciu o TFUE, w szczególności art. 114, doszło do jednolitego, w pełni zharmonizowanego i wyczerpującego uregulowania prawa w zakresie imprez turystycznych (art. 1 i 4 dyrektywy).

Odpowiedź na pytania zadane przez sąd apelacyjny ma zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia zawisłej sprawy. Odsyłającemu sądowi apelacyjnemu nie jest znane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, do którego się zwraca, w przedmiocie wykładni art. 12 ust. 1 dyrektywy w przedstawionym zakresie. Sprawa C-287/21 [wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Landesgericht Salzburg (sądu okręgowego w Salzburgu, Austria)] została wykreślona.

W przedmiocie pytania pierwszego:

W niniejszej sprawie upłynęło dużo czasu między złożeniem oferty zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej (lato 2020 r.), dokonaniem rezerwacji (listopad 2020 r.), złożeniem oświadczenia o rozwiązaniu umowy (wrzesień 2021 r.) a terminem imprezy turystycznej (lato 2022 r.). Z dyrektywy nie wynika, który z tych momentów jest istotny w jej świetle.

W przedmiocie pytania drugiego:

Co do zasady w prawie w zakresie imprez turystycznych wysokość opłaty za rozwiązanie umowy („kosztów anulacji”) określa się w praktyce ryczałtowo jako odsetek ceny imprezy turystycznej, na różnych poziomach w zależności od momentu złożenia przez podróżnego oświadczenia o rozwiązaniu umowy. W obrocie gospodarczym nie uwzględnia się dokładnego wyliczenia opartego na dowodach o charakterze ekonomicznym.

Nie ma jeszcze w tej kwestii orzecznictwa najwyższych sądów krajowych. Niemiecki Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) prawdopodobnie powołał się przy określaniu wysokości opłaty za rozwiązanie umowy na wyliczenie ekonomiczne, oparte na trzech ostatnich latach obrotowych [...]. Zaprzeczył, by podróżnemu przysługiwało w tej kwestii prawo do

informacji, oraz uznał, że na organizatorze spoczywa obowiązek podniesienia okoliczności faktycznych i ich udowodnienia [...].

W przedmiocie pytania trzeciego:

W wyroku z dnia 8 grudnia 2022 r. w sprawie C-625/21 Trybunał orzekł, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy przewidujący odszkodowanie warunek umowy zawarty w umowie sprzedaży został uznany za nieuczciwy i w konsekwencji za nieważny, przy czym umowa ta może nadal istnieć bez tego warunku umownego, stoją one na przeszkodzie temu, by przedsiębiorca, który narzucił ten warunek, mógł domagać się – w ramach powództwa odszkodowawczego opartego wyłącznie na przepisie prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym – naprawienia swojej szkody takiej jak ta przewidziana w tym przepisie, który miałby zastosowanie w braku wspomnianego warunku umownego.

Na pytanie, czy wyrok ten ma znaczenie również dla wykładni art. 12 ust. 1 dyrektywy, w szczególności w odniesieniu do obowiązywania jego ostatniego zdania w stosunku do zdań poprzedzających, odsyłający sąd apelacyjny nie może samodzielnie udzielić odpowiedzi ponad wszelką wątpliwość, zwłaszcza że upłynęło dużo czasu między złożeniem oferty zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej (lato 2020 r.), dokonaniem rezerwacji (listopad 2020 r.) i złożeniem oświadczenia o rozwiązaniu umowy (wrzesień 2021 r.).

W przedmiocie pytania czwartego:

Przepisy prawa należy interpretować zgodnie z zasadą skuteczności, a celem dyrektywy jest przyczynienie się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów (motyw 51). Zdaniem odsyłającego sądu apelacyjnego obejmuje to również możliwość skutecznego dochodzenia swoich praw, którego średnie koszty powinny pozostawać w rozsądnym stosunku do wartości przedmiotu sporu. Podobnie przemawiają za tym również motywy (w szczególności motyw 7) rozporządzenia (WE) nr 861/207 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń.

W postępowaniach w przedmiocie roszczeń odszkodowawczych i innych strona powodowa może mieć duże trudności z udowodnieniem wysokości roszczenia. W przywołanym krajowym przepisie proceduralnym zawartym w § 273 ZPO przewidziano w tym zakresie uproszczenie dla strony powodowej, jeżeli udowodniła ona istnienie roszczenia zgodnie z surowymi zasadami postępowania dowodowego. Trudności procesowe związane z ustaleniem wysokości roszczenia nie powinny przekraczać rozsądnych granic, a dochodzenie uzasadnionego per se roszczenia strony powodowej nie powinno być niestosownie opóźniane. Dlatego też przepis ten przewiduje możliwość, aby w sytuacji, w której dowody na wysokość roszczenia nie mogą zostać przeprowadzone lub wiążą się

z nadmiernymi trudnościami, sąd, z urzędu lub na wniosek, określił wysokość spornej kwoty według własnego przekonania. Jest on więc wówczas zwolniony z obowiązku wykazania okoliczności faktycznych istotnych dla określenia wysokości roszczenia i może zatem również nie uwzględniać wniosków dowodowych przedkładanych w tym zakresie przez strony. Przepis ten nie zwalnia strony powodowej z ciężaru dowodu oraz z kwotowego określenia roszczenia w żądaniu pozwu [...].

Odsyłający sąd apelacyjny chciałby zastosować ten krajowy przepis proceduralny, również dlatego, że zarówno podróżnemu, jak i organizatorowi zależy niewątpliwie na skutecznym, tanim i szybkim rozstrzygnięciu sporu. Dyrektywę można by jednak rozumieć również w odmienny sposób.

6. W przedmiocie obowiązku wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przy zawieszeniu postępowania:

[...] [zawieszenie postępowania]

Handelsgericht Wien [sąd gospodarczy w Wiedniu]

[...] Wiedeń, [...]

dnia 23 maja 2023 r.

[...]